

Bezoekers kunnen:

- een ritje naar school maken met de fiets;
- proberen een drukke straat over te steken;
- ontdekken hoe lang het duurt voor je wagen stilstaat bij verschillende snelheden;
- ondervinden hoe je in sommige omstandigheden in de verte kijkt of net om je heen kijkt;
- oefenen in het herkennen van gevaarlijke situaties;
- testen of ze de snelheid van een aankomende wagen goed kunnen inschatten;
- spelen op het voetpad, en de bijhorende problemen ontdekken;
- vaststellen hoe moeilijk het is om te rijden als je ook nog een andere taak probeert uit te voeren;
- zien hoe belangrijk het is om in het donker gezien te worden;
- uittesten hoever de dode hoek van een vrachtwagen reikt.

Met behulp van multimediaopstellingen komen bezoekers te weten hoe het met hun algemene kennis over verkeersveiligheid gesteld is.

Naast de interactieve opstellingen vindt de bezoeker er ook posters die diverse veiligheidsaspecten in het verkeer belichten, gaande van het kinderzitje over een veilige fiets tot gevaarlijk gedrag van volwassenen in het verkeer.

Bij de uitwerking werd Technopolis bijgestaan door een adviesgroep met vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid (Mobiliteitscel en Coördinatie aanspreekpunten Kinderrechten), de K.U.Leuven, het Belgisch Instituut voor Verkeersveiligheid en de V.Z.W. Ouders van Verongelukte Kinderen.

Voor meer informatie kan men terecht op de volgende website: www.verkeersacademie.be of bij: Technopolis, Technologielaan, 2800 Mechelen, tel.: (015) 34 20 00, fax: (015) 34 20 01, e-mail: verkeersacademie@technopolis.be.

JOOST VAN HAELST
*coördinator aanspreekpunten Kinderrechten
Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap*

Het onderzoeks- en preventieproject 'Opvoedingsondersteuning en Bijzondere Jeugdzorg'. Een participatief (actie)onderzoek met en door jongeren in de bijzondere jeugdzorg

In een samenwerkingsverband met de preventiecel van het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg Leuven en de landelijke jeugddienst In Petto, zette het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie (CBGS) in 2001-2002 een participatief (actie)onderzoek op: het onderzoeks- en preventieproject 'Opvoedingsondersteuning en Bijzondere Jeugdzorg'.

Het samenwerkingsverband beoogde vooral opvoedingsprocessen in de context van de bijzondere jeugdzorg te ondersteunen en nam hier-

bij het perspectief van minderjarige cliënten in de bijzondere jeugdzorg als uitgangspunt. We onderzochten:

- welke de noodzakelijke randvoorwaarden zijn om opvoedingsprocessen in de context van de bijzondere jeugdzorg te ondersteunen;
- aan welke kenmerken deze randvoorwaarden dienen te voldoen om voornoemde doelstelling te bereiken.

Tegelijk wilde het samenwerkingsverband via de keuze van de methodieken:

- de participatie van minderjarige cliënten in de bijzondere jeugdzorg aan het beleid terzake verhogen.

Om deze doelstellingen te verwezenlijken, formuleerde het samenwerkingsverband volgende onderzoeksvragen:

- welke zijn de behoeften van minderjarige cliënten in de bijzondere jeugdzorg ter ondersteuning van hun leef- en opvoedingssituatie;
- welke zijn mogelijke (oplossings)strategieën op beleidsmatig, administratief en/of uitvoerend niveau voor ondersteuningsfactoren voor de opvoedingssituatie van de minderjarige cliënten in de bijzondere jeugdzorg?

Het samenwerkingsverband maakte gebruik van – voor Vlaanderen – nieuwe methodieken: 'peer research' in combinatie met de 'verbetermethodiek'. De gekozen methodieken dienden expliciet bij te dragen tot het bereiken van voornoemde onderzoeksdoelstellingen. Bij de introductie en implementatie ervan kon het samenwerkingsverband rekenen op de deskundige inbreng van de Nederlandse Stichting Bevordering Jongerenparticipatie (JP2000+) (intussen Collegio-JP 2000+), die reeds ervaring had met de toepassing van beide methodieken in (beleidsgerichte) onderzoeksprojecten in Nederland.

De methodiek 'peer research' stelt de actieve participatie van leden van de onderzoeksdoelgroep, i.c. minderjarige cliënten van de bijzondere jeugdzorg, aan verschillende fases van een onderzoeksopzet centraal. Minderjarige cliënten worden als ervaringsdeskundigen én competente partners-in-onderzoek aangesproken. Daardoor krijgen ook zij de macht om het onderzoeksproces te beïnvloeden. In het onderzoeks- en preventieproject fungeerden verschillende voorzieningen bijzondere jeugdzorg van het bestuurlijk arrondissement Leuven als toeleiders van de peerbevragers. Ter ondersteuning voorzag het samenwerkingsverband in een folder op maat van de jongeren, evenals in een informeel bezoek aan die jongeren die in het project geïnteresseerd waren.

De voorzieningen leidden elf minderjarige jongeren in de bijzondere jeugdzorg tussen twaalf en zeventien jaar naar het project toe. Deze jongeren bepaalden mee de thema's en de vragen van de vragenlijst, kregen een training in interview- en communicatietechnieken, interviewden 129 cliënt-leef tijdgenoten ('peers') en

werden via feedbackmomenten betrokken bij de analyse van de interviews. Tijdens dit proces werden ze intensief ondersteund door zowel het samenwerkingsverband als door de voorzieningen bijzondere jeugdzorg waarvan ze cliënt zijn.

De resultaten van de *peer*bevraging bieden ons niet alleen meer inzicht in hoe minderjarige cliënten van verschillende soorten voorzieningen bijzondere jeugdzorg de hulpverlening ervaren, maar ook wat ze in deze opvoedings- en hulpverleningscontext als (opvoedings)ondersteunend beschouwen. Hiermee geven de bevraagde jongeren ook aan welke kwaliteitseisen jongeren in de bijzondere jeugdzorg aan de hulpverlening stellen. Opvallend is dat deze kwaliteitseisen, die vooral betrekking hebben op een partnerschap van kinderen en jongeren in de hulpverlening, één voor één in de bepalingen van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind terug te vinden zijn. Gezien de ratificatie van dit verdrag door de Belgische overheid, heeft deze dan ook de opdracht te voorzien in de nodige voorwaarden opdat de rechten van kinderen en jongeren op, in en door de hulpverlening waar gemaakt kunnen worden.

Het betreft de vraag naar (1) informatie en communicatie over de hulpverlening op maat van de jongere; (2) effectieve inspraak en participatie in de dagelijkse leefomgeving en in besluitvormingsprocessen in de hulpverlening; (3) interpersoonlijke betrokkenheid in de hulpverlening; (4) ondersteuning van (contact met) het sociaal en familiaal netwerk (tijdens de hulpverlening) met bijzondere aandacht voor ouders, broers, zussen en vrienden; en (5) ondersteuning van de eigen opvoedingsdoelstellingen. Daarnaast verwijzen de bevraagde jongeren naar de ondersteuning van de gedeelde verantwoordelijkheid van direct en indirect betrokken gezins- en opvoedingsactoren, alsook naar een ruimere maatschappelijke medeverantwoordelijkheid voor het welzijn van kinderen/jongeren en hun gezin (in een moeilijke opvoedingssituatie). Ze wijzen meer bepaald op de (sociale) verbondenheid tussen zichzelf, hun hulpverleningscontext, hun familiaal en sociaal netwerk en andere maatschappelijke actoren.

Na een gerichte analyse van de gegevens resulterend uit de *peer*bevraging organiseerde het samenwerkingsverband twee 'verbetergroepen'. Verbetergroepen zijn een instrument uit het kwaliteitsmanagement waarbij probleembetrokkenen, i.c. minderjarige cliënten uit de bijzondere jeugdzorg en volwassenen van het beleids- en uitvoerend niveau, samen zoeken naar een oplossing voor een knelpunt dat uit de *peer*bevraging blijkt. In overleg met de *peer*bevragers werd volgend knelpunt voor beide verbetergroepen gekozen: "Jongeren zijn ontevreden over hun consultant." Het proces van een verbetergroep verloopt volgens een stappenplan: (1) het benoemen van oorzaken en het bepalen van een belangrijke oor-

zaak; (2) het bedenken van oplossingen voor deze belangrijke oorzaak; en (3) het kiezen en uitwerken van de 'beste' oplossing. Getrainde procesbegeleiders zijn verantwoordelijk voor het creëren van veiligheid en gelijkwaardigheid van alle deelnemers. Beleidsactoren werden aangesproken om de beleidskaders te formuleren waarbinnen de oplossing dient te passen. Na de verbetergroepen bezorgde het samenwerkingsverband een tussentijds verslag met aanbevelingen aan de direct betrokken beleidsverantwoordelijken. Zij zijn volgens de principes van de methodiek verantwoordelijk voor het uitvoeren van de in de verbetergroep uitgewerkte oplossing.

Peer research en de verbetermethodiek kenmerken zich door hun participatie- en emancipatiebevorderend karakter. Een combinatie van beide methodieken biedt kansen om effectieve participatie te verwezenlijken. Niettemin stellen we na een concrete toepassing van beide methodieken in het onderzoeks- en preventieproject 'Opvoedingsondersteuning en Bijzondere Jeugdzorg' vast dat de grens tussen effectieve participatie versus instrumentele participatie bijzonder vaag kan zijn. Zodoende formuleren we – op basis van onze eigen ervaringen – een aantal aandachtspunten en randvoorwaarden om dit te voorkomen. Deze voorwaarden zijn in de vorm van kritische reflecties en nabeschuivingen, samen met de procesbeschrijving en de onderzoekresultaten, in een drieluik van CBGS Werkdocumenten terug te vinden.⁵

Valérie CARRETTE
wetenschappelijk attaché
Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap,
departement WVC

Algemene preventie

Binnen het beleid voor een integrale jeugdzorg vormt de algemene preventie t.a.v. jeugd een tweeluik met de integrale jeugdhulp.⁶

Algemene preventie m.b.t. de jeugd binnen de domeinen welzijn en gezondheid beoogt op basis van een kansen- en risicoanalyse maatschappelijke en structurele veranderingen te realiseren

5. F. DEYVEN, V. CARRETTE, K. VANLOMMEL, J. BERTELS en T. DE WANNEMAER, *Opvoedingsondersteuning en Bijzondere Jeugdzorg, Deel I Probleemstelling en fasering van het project*, CBGS Werkdocument, Brussel, 2003.

V. CARRETTE, *Opvoedingsondersteuning en Bijzondere Jeugdzorg, Deel II Peer research*, CBGS Werkdocument, Brussel, 2003.

V. CARRETTE, *Opvoedingsondersteuning en Bijzondere Jeugdzorg, Deel III Verbetermethodiek*, CBGS Werkdocument, Brussel, 2003.

6. Zie D. BROOS, "Integrale jeugdhulp: perspectief van een ontwikkeling", *Panopticon* 2003, 303-308.